

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพ ในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง
ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE DEVELOPMENT OF SUSTAINABLE COMMUNITY ENTERPRISES OF
BANDONRONG PROFESSIONAL GROUP IN KHAO PHRABAT SUB-
DISTRICT, CHIAN YAI DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ทิพย์วรรณ จันทรา

Thippawan Chantra

พระครูอรุณสุตาลังการ

Phrakru Arunsutalangkan

พระครูวิรัตธรรมโชติ

Phrakruviratdhammachot

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

E-mail : tip06941@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 2) ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืน ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 คน เชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม ประชากร ได้แก่ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง จำนวน 142 คน การวิเคราะห์เชิงคุณภาพใช้เทคนิคเชิงพรรณนา เชิงปริมาณใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ผลการวิจัย 1) การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืน โดยรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.37$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้านการเงิน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.53$) รองลงมาการตลาด ($\mu = 4.40$) ส่วนการผลิต มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = 4.25$) ตามลำดับ 2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืน พบข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาว่า ด้านการตลาด

* Received January 27, 2022; Revised February 14, 2022; Accepted April 7, 2022

ควรมีการวางแผนหาตลาดมารองรับผลผลิตเพื่อการดำเนินการต่อไปได้ และยกระดับสินค้าให้เป็นที่ต้องการยิ่งขึ้น ด้านการผลิต ควรมีการดำเนินการบนพื้นฐานทรัพยากรและผลผลิตอย่างยั่งยืน สร้างรายได้ และส่งเสริมการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานเทคโนโลยี เพื่อลดต้นทุนจากวัตถุดิบเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต ด้านการเงิน ควรมีการส่งเสริมให้มีการจัดสรรผลกำไรในการประกอบการเป็นกองทุนสวัสดิการของสมาชิกอย่างเป็นสัดส่วน มีการบริหารจัดการอย่างรอบคอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และด้านการบริหารจัดการ ควรมีการจัดโครงสร้างองค์กรตามหน้าที่ แบ่งเป็นฝ่ายต่าง ๆ มีการควบคุม กำกับโดยการออกกฎระเบียบให้กรรมการและสมาชิกถือปฏิบัติ

คำสำคัญ: การพัฒนา, วิสาหกิจชุมชน, ยั่งยืน, กลุ่มอาชีพ

Abstract

The Objectives of this research article were to : 1) study sustainable community enterprise development of Bandonrong professional group in Khao Phrabat Sub-District, Chian Yai district, Nakhon Si Thammarat province and 2) study recommendations on sustainable community enterprise development of professional groups, using mixed research methods, qualitative research, non-structured interview with a group of 21 key informants were used. Quantitative questionnaires have used the population consisting of 142 members of the community enterprises of professional groups in the Bandonrong area. The qualitative analysis used descriptive techniques. And quantitatively using percentage, mean (μ), and standard deviation (σ) statistics. Research results: 1) Sustainable community enterprise development, including all four aspects, had a high mean ($\mu = 4.37$) when considering each aspect. By sorting the average from highest to lowest, it was found that the development of financial community enterprises with the highest mean ($\mu = 4.53$), followed by marketing ($\mu = 4.40$), and the production with the lowest average ($\mu = 4.25$), respectively. 2) Sustainable community enterprises found that in terms of the marketing aspect; planning to find markets to support the production for further operations and elevate the product to be more in demand. Production aspect; operations are based on sustainable resources and productivity, generating income for the group, promoting the integration of local wisdom and technology to reduce the cost of raw materials and increase the production process's efficiency. Finance

aspect; encourage the allocation of profits in the operation of the welfare fund of community enterprise members in proportion, management is prudent, transparent, verifiable, and management aspect; the organizational structure is organized according to functions, divided into different departments, controlled and supervised by rules for directors and members to follow.

Keywords: Development, Community enterprise, Sustainable, Professional Group

บทนำ

ในอดีตประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชาชนดำรงอยู่ได้โดยมีความเกี่ยวพันกับการเกษตรมากกว่าครึ่งประเทศ เกษตรกรไทยทำการผลิตแบบดั้งเดิมที่อาศัยภูมิปัญญาพื้นบ้านและเชื่อมโยงกับทรัพยากรธรรมชาติต่อการพัฒนาประเทศ เป็นไปตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นการพัฒนาตามแนวคิด “การพัฒนาระแสหลัก” ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อการตลาดและการส่งออก ส่งผลให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจในภาคเกษตรกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากการผลิตเพื่อยังชีพ มาเป็นการผลิตเพื่อการค้า ซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ที่มุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ (ชยาพร วัฒนศิริ และคณะ, 2553) ทำให้ภาคอุตสาหกรรมและบริการ เป็นภาคหลักในผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) แทนภาคเกษตรกรรม และในช่วงปี พ.ศ. 2531 ประเทศไทยได้มีการเปิดเสรีทางการเงิน มีการเข้ามาของเงินลงทุนจากต่างประเทศจำนวนมาก ส่งผลให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับสูง จนเกิดเศรษฐกิจฟองสบู่ทำให้ประเทศไทยเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางการเงินและภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ในช่วงปี พ.ศ. 2540 หรือที่เรียกว่า “วิกฤตการณ์ต้มยำกุ้ง” (กษมาพร พวงประยงค์ และนพพร จันทรนาชู, 2556) จากวิกฤตการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้ประเทศไทยอยู่ในสภาพที่เรียกว่า “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา และการพัฒนาไม่ยั่งยืน” หากปล่อยไว้จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว และผลสุดท้ายจะกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่ไม่สามารถปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นไปอย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุนี้ประเทศไทยโดยรัฐบาลจึงทบทวนแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยกลับไปหารากฐานเดิม คือ ภาคเกษตรกรรมและชุมชน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จึงมีการปรับเปลี่ยนการพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทาง การพัฒนาที่มุ่งสู่การเปลี่ยนผ่านประเทศ จากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงมีความมั่นคงและยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จึงมียุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมที่ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน และ “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน” ที่เป็นเศรษฐกิจระดับฐาน

รากให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองและได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

วิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise) คือ กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้าการให้บริการหรือการดำเนินการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการ ในรูปนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นแนวทางที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือสร้างระบบการพึ่งพาตนเองให้เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจชุมชน โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564) แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนนั้น เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของชาวบ้านในชุมชนพร้อมกับการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องชีวิตประจำวัน ไม่จำเป็นต้องอาศัยวิธีการผลิตที่ซับซ้อน มุ่งหวังเพียงตลาดในชุมชนก่อนในเบื้องต้น ทั้งนี้วิสาหกิจชุมชนมีลักษณะใกล้เคียงกับธุรกิจชุมชนในประเด็นการซื้อขายสินค้าหรือบริการ และมีความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจชุมชน ในประเด็นอุปสงค์และอุปทานระหว่างผู้บริโภคและผู้ผลิต ทั้งภายในและภายนอกชุมชนบนฐานคิดของเศรษฐกิจพอเพียง ในขณะที่พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ยังช่วยหนุนเสริมการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนให้บรรลุตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้กระนั้นแนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนดังกล่าวข้างต้นจะไม่มีคุณค่าอันใดเลย หากไม่มี การนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะในบริบทของการจัดการชุมชน (อุทัย ปริญญาสุทินนท์, 2560)

การบริหารจัดการและการพัฒนาองค์กรชุมชน เพื่อให้มีความเข้มแข็งและประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่องค์กรนั้นตั้งไว้ โดยสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ นั้น กรมการพัฒนาชุมชน ได้อธิบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มหรือองค์กรชุมชน โดยใช้หลักการ 5 ก ไว้ดังนี้ ก ที่ 1 : กลุ่ม/สมาชิก ครอบคลุมถึงการรวมตัวกันของคนที่มีความสมัครใจพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มที่มีอาชีพเดียวกันหรือประเภทอาชีพเดียวกันอย่างน้อย 5 คน ขึ้นไป ก ที่ 2 : กรรมการ หมายถึง กลุ่มคนซึ่งได้รับมอบหมายและเป็นตัวแทนจากสมาชิกให้บริหารกลุ่มนั้น ซึ่งกลุ่มจะมั่นคงและบรรลุผลเพียงใด ขึ้นอยู่คณะกรรมการที่ต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ก ที่ 3 : กฎ กติกา ระเบียบข้อบังคับกลุ่ม ควรทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกันระหว่างสมาชิกและคณะกรรมการ วิธีการอาจเป็นการร่วมกันร่างขึ้นมาเองหรืออาศัยกฎหมายอื่นมารองรับ ก ที่ 4 : กองทุนของกลุ่ม อาจเป็นเงินหรือเครื่องมือที่ทำให้กิจกรรมของกลุ่มดำเนินการได้และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ที่มาของกองทุนได้แก่ ทุนจากการระดมหุ้นของสมาชิก ทุนจากภาครัฐ/เอกชน ทุนจากการจัดกิจกรรม และทุนจากการกู้ยืม แบ่งเป็นแหล่งทุนภายในชุมชนและแหล่งทุนภายนอกชุมชน และ ก ที่ 5 : กิจกรรม เป็นสิ่งที่สมาชิกกลุ่มร่วมกันปฏิบัติเพื่อ

สร้างรายได้ให้กับครัวเรือนและชุมชน โดยมีการกำหนดเป็นแผนกิจกรรมต่าง ๆ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2560)

บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นหมู่บ้านที่มีการตั้งบ้านเรือนอยู่กระจัดกระจาย บ้างก็อยู่เป็นกลุ่ม วัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่มีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน อาชีพของชุมชนในสมัยนั้นเป็นการทำนา ชาวบ้านมีการใช้แรงงานเกี่ยวข้าว สร้างความสามัคคีในชุมชนอย่างเหนียวแน่น ข้อมูลวิสาหกิจชุมชนบ้านดอนโรง พบว่า มีวิสาหกิจชุมชนที่มีการจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีการจดทะเบียนรับรองสถานะตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ปัจจุบันมีวิสาหกิจชุมชนจำนวนทั้งสิ้น 3 กลุ่ม คือ 1) วิสาหกิจชุมชนปลูกผักปลอดภัยสารพิษ 2) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงโคเขาพระบาท และ 3) วิสาหกิจชุมชนบ้านไร่ชายเขาตำบลเขาพระบาท ทั้งสิ้นซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการผลิตสินค้า (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียรใหญ่, 2564) ผลการดำเนินงานมีความโดดเด่นสามารถสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกในการเลี้ยงชีพ พึ่งพาตนเองได้ในระดับหนึ่ง ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิสาหกิจชุมชนบ้านดอนโรงสามารถดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจไปได้ด้วยดี ชุมชนมีความสามารถเข้มแข็ง สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับสมาชิกเป็นอย่างสูง และเป็นวิสาหกิจที่ดำเนินการมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนานสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนและขยายผลไปยังชุมชนใกล้เคียง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ว่ามีการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอย่างไร และควรมีแนวทางการพัฒนาอย่างไรให้วิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรงตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราชมีความก้าวหน้ามากกว่าที่เป็นอยู่ต่อไปอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณกับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเข็ญใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 142 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามแบบ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบของการวิจัย เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากประชากรที่ใช้ในการวิจัยที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ **ตอนที่ 1** แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน **ตอนที่ 2** แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเข็ญใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นคำถามปลายเปิดมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ มี 4 ด้าน คือ 1) การตลาด 2) การผลิต 3) การเงิน และ 4) การบริหารจัดการ จำนวนด้านละ 5 ข้อ รวมเป็นจำนวนทั้งหมด 20 ข้อ โดยมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า มี 5 ระดับการพัฒนวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืน กล่าวคือ ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยกำหนดค่าของลำดับคะแนน ดังนี้ 5 4 3 2 1 ตามลำดับ

การสร้างแบบสอบถาม การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมีขั้นตอนตามลำดับดังต่อไปนี้ 1.1) ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามที่สมบูรณ์ 1.2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ ตามกรอบของการวิจัยเพื่อให้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ 1.3) นำแบบสอบถามฉบับร่างไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ แนะนำ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น 1.4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ได้ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความถูกต้องตามรูปแบบ และภาษา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item - Objective Congruence Index : IOC) ซึ่งได้ค่า IOC ทุกข้อมีค่าตั้งแต่ 0.66 - 1 สรุปได้ว่าข้อคำถามแต่ละข้อสามารถนำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้ 1.5) หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้ (Try - out) กับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนประมงพื้นบ้านเกาะเพชร จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbact' Alpha coefficient) ได้ค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่น 0.943 สรุปได้ว่า แบบสอบถามมี

ความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปศึกษากับผู้ตอบแบบสอบถามจริงได้ 1.6) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่ได้ปรึกษากับอาจารย์ปรึกษาให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์เพื่อนำไปจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามและขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เพื่อลงพื้นที่ขออนุญาตหมาย สถานที่ วัน เวลา และนัดหมายกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 2) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จำนวน 142 ชุด ไปแจกให้กับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่กำหนดไว้ข้างต้นแล้วเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเองแล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ 3) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปมาวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอน

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยนำมาจัดระบบตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ และร้อยละ 2) วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง แยกออกไปเป็นแต่ละด้านตามวัตถุประสงค์ นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) โดยแปลผลตามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ และแปลความหมาย

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติขั้นพื้นฐานโดยใช้คอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูป ได้แก่ สถิติพื้นฐานมีดังนี้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2537) 1) ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อพิจารณาแบบสอบถามที่ได้รับคืน 2) การวิเคราะห์ข้อมูลหาคะแนนค่าเฉลี่ย (μ) 3) การวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 กลุ่ม ดังต่อไปนี้ 1) กลุ่มผู้บริหาร ประธานวิสาหกิจชุมชนบ้านดอนโรง จำนวน 2 คน 2) กลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนบ้านดอนโรง จำนวน 3 คน 3) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 8 คน 4) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิสาหกิจชุมชน จำนวน 8 คน รวมทั้งหมดจำนวน 21 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ตรงและถูกต้องแล้ว 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอน

โรง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ 3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรึกษาในการร่างแบบสัมภาษณ์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) 5) นำแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบเนื้อหาและโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้เพื่อความเที่ยงตรงและถูกต้อง 6) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการปรับปรุงให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ตรวจความถูกต้องของเนื้อหาตามรูปแบบและความถูกต้องของภาษา 7) ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนอเพื่อพิจารณาอีกครั้ง 8) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้วไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้เลือกไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครศรีธรรมราช เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่จะสัมภาษณ์ 2) ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์เพื่อนัดวันสัมภาษณ์ให้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญล่วงหน้า 3 วัน ก่อนที่จะสัมภาษณ์ 3) ผู้วิจัยเป็นผู้ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้คำถามที่ถูกสร้างขึ้นมาสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ประธานวิสาหกิจชุมชนบ้านดอนโรง สมาชิกวิสาหกิจชุมชนบ้านดอนโรง ผู้นำชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิสาหกิจชุมชนด้วยตนเอง ด้วยอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการบันทึกข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำคำตอบและได้บันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว นำไปวิเคราะห์ รวบรวมและเรียบเรียงรายละเอียดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้อง มีความสละสลวยมากยิ่งขึ้น รัดกุมเข้าใจง่าย และแยกออกเป็นแต่ละด้านตามลำดับ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงพรรณนา และนำเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบล เขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.37$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การพัฒนา ด้านการเงิน มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\mu = 4.53$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการตลาด ($\mu = 4.40$) และด้านการบริหารจัดการ ($\mu = 4.34$) ส่วนด้าน การผลิต มีค่าเฉลี่ยในระดับน้อย ($\mu = 4.25$) ตามลำดับ สามารถแสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน (N=142)

พัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืน	ระดับการพัฒนา		
	μ	σ	แปลผล
ด้านการตลาด	4.40	0.57	มาก
ด้านการผลิต	4.25	0.58	มาก
ด้านการเงิน	4.53	0.45	มากที่สุด
ด้านการบริหารจัดการ	4.34	0.48	มาก
รวม	4.37	0.37	มาก

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า

2.1 ข้อเสนอแนะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพฯ ด้านการตลาด การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ยั่งยืนในด้านการตลาด ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อปัจจัยด้านการผลิต การหาตลาดมารองรับผลผลิตที่ผลิตออกมาได้แล้วนั้น จึงสามารถทำให้การดำเนินกิจการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านดอนโรงสามารถที่จะดำเนินต่อไปได้ อีกทั้งโดยปกติทั่วไปแล้วการตลาดของผลผลิตที่กลุ่มวิสาหกิจผลิตออกมาได้ มักอยู่ในท้องถิ่นและพื้นที่ใกล้เคียงเท่านั้น หากมีการวางแผนการตลาดที่ดี ทำให้สินค้าน่าสนใจ ก็จะทำให้การยกระดับสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านดอนโรงในด้านการตลาดให้เป็นที่ต้องการมากยิ่งขึ้น

2.2 ข้อเสนอแนะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพฯ ด้านการผลิต การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ยั่งยืนในด้านการผลิต ปัจจัยด้านการผลิตถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการตัดสินใจทำการผลิตของแต่ละกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มต้องพิจารณาถึงความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบโอกาสในสินค้าที่กลุ่มจะสามารถผลิตออกมาเพื่อดำรงประโยชน์และสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกของกลุ่ม ดังนั้นในการผลิต จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวัดดูดิบที่เพียงพอและสามารถหาได้สะดวก เพื่อลดต้นทุนอันเกิดจากการจัดหาวัตถุดิบ นอกจากนี้ทักษะและความรู้ความสามารถหรือภูมิปัญญาชาวบ้านของสมาชิกในการผลิต จะช่วยให้สินค้าที่ผลิตได้นั้นมีคุณภาพได้มาตรฐาน เพียงแค่นี้ยังไม่เพียงพอ การผลิตสินค้าให้ได้ดีนั้นต้องมีความซื่อสัตย์ เพื่อผลิตสินค้าให้แก่ผู้รับบริการที่ซื้อสินค้าไปให้ออกมาดีที่สุดอีกด้วย

2.3 ข้อเสนอแนะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพฯ ด้านการเงิน การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ยั่งยืนในด้านการเงิน สำหรับปัจจัยด้านการเงินนี้เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งโดยส่วนใหญ่แล้ว เงินทุนที่กลุ่มจัดหานั้น มักอยู่ในรูปของการออมทรัพย์หรือการถือหุ้น การสะสมทุน การดำเนินกิจกรรมด้านการเงิน การบัญชี การกำหนดการจัดสรร

ผลกำไรอย่างเป็นสัดส่วน และมีระบบที่ชัดเจน เช่น การกำหนดการแบ่งปันผลกำไรแก่สมาชิก หรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการบริหารของกลุ่ม โดยสมาชิกจะได้รับเงินปันผลในแต่ละปี

2.4 ข้อเสนอแนะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพฯ ด้านการบริหารจัดการ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ยั่งยืนในด้านการบริหารจัดการ สำหรับปัจจัยด้านการบริหารจัดการ เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำเพราะเรื่องนี้ถือเป็นเรื่องที่สำคัญ ที่จะทำให้การดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว เนื่องจากผู้นำมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการริเริ่มการเสนอแนวทางเลือกและดำเนินการ นอกจากนี้ยังมีส่วนสำคัญในการเป็นผู้นำในการวางแผนตลอดจนกำหนดนโยบายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งทุกวิสาหกิจชุมชนที่ได้เข้าไปเก็บข้อมูลมีปัจจัยผู้นำเป็นประเด็นสำคัญ เริ่มตั้งแต่การเป็นผู้ริเริ่มในการผลิตในครัวเรือน จนกระทั่งการจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน เลยไปถึงการขาย การผลิต การทำการตลาดภายนอกพื้นที่ ซึ่งผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะเป็นศูนย์รวมของความเชื่อถือ และผู้นำในการดำเนินงานในช่วงแรกของการดำเนินกิจการ หลังจากวิสาหกิจชุมชนมีความก้าวหน้าแล้วก็จะใช้ในรูปแบบคณะกรรมการในการบริหารจัดการต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่องการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายได้ พบว่า ด้านการเงิน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการตลาด ส่วนด้านการผลิต มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ที่เป็นอย่างนี้เพราะวิสาหกิจชุมชนพื้นที่บ้านดอนโรงมีการวางแผนการใช้เงินของวิสาหกิจชุมชนอย่างรอบคอบและรัดกุม อีกทั้งมีการถือหุ้น การกำหนดการจัดสรรผลกำไรอย่างเป็นสัดส่วน และมีระบบที่ชัดเจน เช่น การกำหนดการแบ่งปันผลกำไรแก่สมาชิกหรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการบริหารของกลุ่ม โดยสมาชิกจะได้รับเงินปันผลในแต่ละปี และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา พบว่า ด้านการบริหารการเงินและบัญชี ซึ่งเป็นปัจจัยด้านที่มีผลต่อความอยู่รอดของวิสาหกิจ โดยการเงินเป็นปัญหาที่สำคัญในปัจจุบันที่กำลังเกิดกับวิสาหกิจหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็น

ปัญหาของ การหาแหล่งเงินทุนจากทางสถาบันการเงินหรือเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ ส่วนหนึ่งเกิดจากองค์การเองที่ไม่มีการจัดการทางการเงิน และการบัญชีในองค์การอย่างเป็นระบบ และไม่มีการกำหนดนโยบายหรือการวางแผนในการใช้เงินอย่างถูกวิธี (งพพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์, 2556)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ในรายด้าน มีดังนี้

ด้านการตลาด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ท่านคิดว่าวิสาหกิจชุมชนได้ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพดีมีความเหมาะสมในการใช้สอยบริโภค มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ท่านคิดว่าวิสาหกิจชุมชนได้ผลิตสินค้าที่มีประโยชน์ต่อการใช้สอยบริโภค ส่วนท่านคิดว่าวิสาหกิจชุมชนมีช่องทางในการจัดจำหน่ายสินค้าอย่างทั่วถึงและเพียงพอกับผลผลิตและความต้องการสินค้า มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ที่เป็นอย่างนี้เพราะวิสาหกิจชุมชนได้ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพมีประโยชน์ต่อการใช้สอยของผู้บริโภค ทั้งนี้สินค้ามีราคาที่เหมาะสม และมีช่องทางจัดจำหน่ายสินค้า มีการส่งเสริมการตลาด เพื่อผลผลิตเพียงพอต่อท้องตลาดและเป็นที่รู้จัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพร ลอยวัฒนกุล และคณะ ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดยะลา ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนควรเน้นด้านการตลาด โดยเฉพาะตลาดท้องถิ่น ด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือสินค้าให้มีความหลากหลาย มีคุณภาพได้มาตรฐาน เป็นที่ยอมรับ และควรมีการถ่ายทอดความรู้ส่งเสริม ปลุกฝังความคิดให้สมาชิกกลุ่มเข้าใจกระบวนการพัฒนาทางบริหารธุรกิจ เช่นการบริหารจัดการด้านการตลาด การเงินการบัญชีเทคนิคการบริหารที่ดี ทักษะการผลิตและหลักการจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกัน (สุภาพร ลอยวัฒนกุล และคณะ, 2559)

ด้านการผลิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ท่านคิดว่าวิสาหกิจชุมชนได้มีการปรับเปลี่ยนวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นมาใช้ทดแทนกันเพื่อลดต้นทุนการผลิต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ท่านคิดว่าวิสาหกิจชุมชนมีการพัฒนา/ปรับปรุงรูปแบบของผลิตภัณฑ์โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการผลิต ส่วนท่านคิดว่าสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการและการผลิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ท่านคิดว่าวิสาหกิจชุมชนได้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในกระบวนการผลิต มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ที่เป็นอย่างนี้เพราะวิสาหกิจชุมชนได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้กับกระบวนการผลิต มีการปรับเปลี่ยน ปรับปรุง วัตถุดิบ รูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับยุคปัจจุบันโดยใช้เทคโนโลยีมาปรับใช้กับกระบวนการผลิต รวมทั้งเปิดโอกาสให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการและการผลิตอย่างเต็ม

ความสามารถ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปุณทริกา สุคนธสิงห์ ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ กรณีศึกษากลุ่มอาชีพผลิตภัณฑจากผ้าในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ความพร้อมทางด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ เครื่องจักร สำหรับการผลิตเป็นปัจจัยหลักที่จะทำให้เกิดความสามารถในการผลิตอย่างต่อเนื่อง และกระบวนการผลิตมีคุณภาพและมาตรฐาน ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในการบริโภคสินค้าของผู้บริโภค (ปุณทริกา สุคนธสิงห์, 2557)

ด้านการเงิน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ท่านคิดว่าวิสาหกิจชุมชนมีเงินทุนสำรองในการใช้จ่ายอย่างเพียงพอ รองลงมา ได้แก่ ท่านคิดว่าวิสาหกิจชุมชนมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินของวิสาหกิจชุมชนอย่างรอบคอบและรัดกุม ส่วนท่านคิดว่าผู้รับผิดชอบในการจัดการบัญชีของวิสาหกิจชุมชนสามารถจัดการบัญชีได้อย่างถูกต้องและเป็นปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ที่เป็นอย่างนี้เพราะวิสาหกิจชุมชนมีการวางแผนการใช้จ่ายเงิน การจัดการบัญชี มีการบันทึกรายจ่าย อย่างรอบคอบรัดกุมและถูกต้องให้เป็นปัจจุบันและมีการเตรียมเงินทุนสำรองในการใช้จ่ายอย่างเพียงพอในกรณีจำเป็น ซึ่งเป็นจุดเด่นสำคัญของวิสาหกิจชุมชนแห่งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิสิทธิ์ พรหมชัย และศุภลักษณ์ สุวรรณะชญ์ ที่ศึกษาความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านห้วยกาน ตัวชี้วัดความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วยด้านการเงิน หรือเงินทุน มีมาจาก 3 แหล่ง คือ เงินทุนตนเอง เงินทุนที่กู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ต่าง ๆ และเงินทุนที่ได้มาจากการระดมทุนจากคนในชุมชนเอง (อภิสิทธิ์ พรหมชัย และศุภลักษณ์ สุวรรณะชญ์, 2554)

ด้านการบริหารจัดการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ท่านคิดว่าวิสาหกิจชุมชนมีการมอบหมาย การปฏิบัติงานของแต่ละตำแหน่งตรงกับหน้าที่ความรับผิดชอบ และท่านคิดว่าวิสาหกิจชุมชนมีการวางแผนและปรับปรุงแก้ไขบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาขององค์กรและสมาชิก รองลงมา ได้แก่ ท่านคิดว่าวิสาหกิจชุมชนมีการศึกษาและอบรมเพิ่มเติมทักษะเพื่อการพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ ส่วนท่านคิดว่าวิสาหกิจชุมชนการมีติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนและนำไปปรับปรุงให้เกิดประสิทธิภาพตลอดจนมีการรายงานผลการดำเนินงานให้สมาชิกได้รับทราบ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ที่เป็นอย่างนี้เพราะวิสาหกิจชุมชนมีการวางแผนการบริหารจัดการมอบหมายการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับตำแหน่งและหน้าที่ของสมาชิก มีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้และนำผลที่ได้มาปรับปรุงให้การบริหารจัดการเกิดประสิทธิภาพมีการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานให้สมาชิกรับทราบเป็นที่ประจักษ์ ที่สำคัญได้เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือสมาชิกแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดกว้าง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อริยชยา อุดลย์เดช และพรธนา ไวกุล ได้ทำการศึกษาเรื่องความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเพาะเห็ดบ้านช่องไคร่งเรือง ตำบลรังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จมีการบริหารจัดการกลุ่มที่ดี มีการจัดตั้ง

คณะกรรมการ และแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างชัดเจน มีการสื่อสารพูดคุยกันทุกวัน และสมาชิกในกลุ่มมีความสามัคคีเกิดจากการกำหนดหน้าที่การทำงานที่ชัดเจนและมีการสื่อสารกันทุกวัน (อริญญา อุดลย์เดช และพรรณนา ไวกกุล, 2558)

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยอภิปรายผลทั้ง 4 ด้านดังนี้

2.1 ด้านการตลาด ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อปัจจัยด้านการผลิตถึงแม้จะมีความได้เปรียบในการผลิต แต่หากไม่สามารถหาตลาดมารับผลผลิตที่ผลิตออกมาได้ การดำเนินกิจการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านดอนโรงก็ไม่สามารถที่จะดำเนินต่อไปได้ ดังนั้นหากมีการวางแผนการตลาดที่ดี ทำให้สินค้าน่าสนใจ จะทำให้การยกระดับสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านดอนโรงในด้านการตลาดให้เป็นที่ต้องการมากยิ่งขึ้น และหากมีตลาดรองรับที่ดี จะสร้างรายได้ให้แก่วิสาหกิจชุมชนอย่างเต็มที่ และสอดคล้องกับแนวคิดของ เสาวณี จุลิรัชฌิกร ที่กล่าวว่า การส่งเสริมการตลาด เป็นการสื่อสารให้ผู้ซื้อทราบข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและเพื่อกระตุ้นให้ผู้ซื้อมีความต้องการที่จะซื้อ การส่งเสริมการตลาดทำได้หลายวิธี เช่น การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น (เสาวณี จุลิรัชฌิกร, 2564)

2.2 ด้านการผลิต ปัจจัยด้านการผลิตถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการตัดสินใจทำการผลิตของแต่ละกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มจะพิจารณาสินค้าที่กลุ่มจะสามารถผลิตออกให้เป็นประโยชน์และสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มให้มากที่สุด ดังนั้นในการผลิต เป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องมีความรู้วัตถุดิบที่เพียงพอและสามารถหาวัตถุดิบได้สะดวก ต้องคำนึงในการลดต้นทุนอันเกิดจากการจัดหาวัตถุดิบ และที่สำคัญต้องคำนึงทักษะและความรู้ความสามารถ รวมทั้งภูมิปัญญาชาวบ้านของสมาชิกในการผลิต จะช่วยให้สินค้าที่ผลิตได้นั้นมีคุณภาพได้มาตรฐาน และตอบโจทย์มาตรฐานของวิสาหกิจชุมชนได้เป็นอย่างดี และยังสอดคล้องกับ ชนพงษ์ อารณพิศาล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในภาคกลางของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า วิสาหกิจในปัจจุบันสามารถพึ่งพาตนเองได้จะเห็นได้จากการเพิ่มขึ้นของวิสาหกิจอย่างต่อเนื่อง มีการปรับตัว มีความหลากหลายของสินค้าโดยภาครัฐเป็นกำลังสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมความเข้มแข็งสามารถสร้างเป็นเครือข่ายในชุมชนได้ (ชนพงษ์ อารณพิศาล, 2560)

2.3 ด้านการเงิน สำหรับปัจจัยด้านการเงินนี้เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งโดยส่วนใหญ่แล้ว เงินทุนที่กลุ่มวิสาหกิจจัดหามาได้ จะอยู่ในรูปของการออมทรัพย์หรือการถือหุ้น การสะสมทุน การดำเนินกิจกรรมด้านการเงิน การบัญชี การกำหนดการจัดสรรผลกำไรอย่างเป็นสัดส่วน และมีระบบที่ชัดเจน เช่น การกำหนดการแบ่งปันผลกำไรแก่สมาชิก หรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการบริหารของกลุ่ม โดยสมาชิกจะได้รับเงินปันผลในแต่ละปี ดังนั้นกลุ่ม

วิสาหกิจชุมชนควรจะยึดหลักเหล่านี้ เพื่อให้การจัดการด้านการเงินเป็นไปได้อย่างดีที่สุด และเกิดผลดีกับทุกฝ่าย ทั้งตัวผู้นำ และสมาชิกในวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิสิทธิ์ พรหมชัย และศุภลักษณ์ สุวรรณะชฎ ที่ศึกษาความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แม่บ้านห้วยกาน ตัวชี้วัดความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วยด้านการเงิน หรือเงินทุน มีมาจาก 3 แหล่ง คือเงินทุนตนเอง เงินทุนที่กู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ ต่าง ๆ และเงินทุนที่ได้มาจากการระดมทุนจากคนในชุมชนเอง (อภิสิทธิ์ พรหมชัย และศุภลักษณ์ สุวรรณะชฎ, 2554)

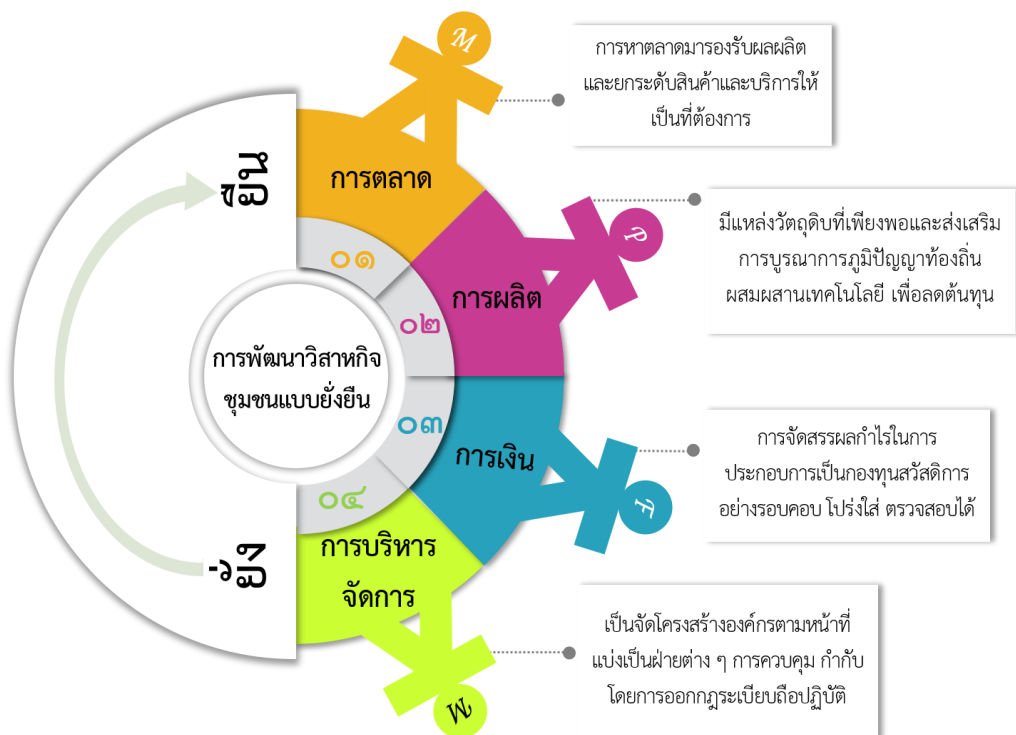
2.4 ด้านการบริหารจัดการ สำหรับปัจจัยด้านการบริหารจัดการ เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำ เรื่องนี้ถือเป็นเรื่องที่สำคัญ ที่ผู้นำจะทำให้การบริหารจัดการรวมทั้งการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว เนื่องจากผู้นำมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการริเริ่มการเสนอแนวทางและดำเนินการ ให้บรรลุตามเป้าหมาย นอกจากนี้ยังมีส่วนสำคัญในการเป็นผู้นำในการวางแผนตลอดจนกำหนดนโยบายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งทุกวิสาหกิจชุมชนที่เน้นปัจจัยผู้นำเป็นประเด็นสำคัญ เริ่มตั้งแต่การเป็นผู้ริเริ่มในกระบวนการการผลิตในครัวเรือน จนกระทั่งการจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน และการขยายผลการผลิตไปยังการตลาดภายนอกพื้นที่ และผู้นำเป็นผู้ดำเนินงานสำคัญให้วิสาหกิจชุมชนมีความก้าวหน้า ในการบริหารจัดการวิสาหกิจต่อไป สอดคล้องกับ จักรพงษ์ นวลชื่น ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นศึกษากรณี วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม และจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า ในเรื่องแนวคิด ทฤษฎีของปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการรวบรวมข้อมูล แนวคิดปราชญ์ชาวบ้าน สามารถนำมาจัดเป็นกลุ่มได้ 5 เรื่อง และสามารถนำมาเป็นแนวทางที่จะพัฒนาให้วิสาหกิจชุมชนเกิดความยั่งยืนได้ โดยมีหลักคิดในเรื่องของ การพึ่งพาตนเอง การออม การรวมกลุ่มมีความสามัคคี การคิดค้นและนำภูมิปัญญาดี ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนมาพัฒนา และผู้นำที่ดีมีความเสียสละ มีความริเริ่มที่ดีและมีความมุ่งมั่น ในเรื่อง การจัดตั้งและบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน สามารถนำหลักพื้นฐานการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนที่มีองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการ มาพิจารณากับข้อมูลของวิสาหกิจชุมชนเพื่อประเมินความพร้อมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ในเรื่องของผลสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการดำเนินงาน ได้นำปัจจัยทั้ง 10 ด้าน ที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน มาเป็นปัจจัยที่ใช้วิเคราะห์พิจารณา (จักรพงษ์ นวลชื่น, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเข็ญใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนที่ยั่งยืน ทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านการตลาด (Marketing) เป็นการหาตลาดมา

รองรับผลผลิตและยกระดับสินค้าและบริการให้เป็นที่ต้องการ 2) ด้านการผลิต (Production) เป็นการดำเนินการผลิตที่จะต้องมีการผลิตที่เพียงพอและสามารถหาได้สะดวก ส่งเสริมการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานเทคโนโลยี เพื่อลดต้นทุนจากวัตถุดิบในกระบวนการผลิต 3) ด้านการเงิน (Financial) เป็นการจัดสรรผลกำไรในการประกอบการเป็นกองทุนสวัสดิการ อย่างรอบคอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และ 4) ด้านการบริหารจัดการ (Management) เป็นจัดโครงสร้างองค์กรตามหน้าที่ แบ่งเป็นฝ่ายต่าง ๆ มีการควบคุม กำกับ โดยการออกกฎระเบียบให้กรรมการและสมาชิกถือปฏิบัติ วิสาหกิจชุมชนจะมีความยั่งยืน ควรให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการภายในกลุ่ม รวมถึงการนำนวัตกรรมเข้ามาช่วยในกระบวนการทำงาน และการผลิตสินค้า เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มกับสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อีกทั้ง การจัดการความรู้เรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน ให้สามารถพัฒนา ต่อยอด และถ่ายทอดสู่คนรุ่นปัจจุบันให้เกิดความตระหนักและรักษาภูมิปัญญาชาวบ้านให้อยู่อย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และพัฒนาการวิจัยมาเป็น MPFM MODEL เพื่อนำแนวคิดนี้ไปพัฒนาประยุกต์ หรือปรับใช้ให้เข้ากับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอื่น ๆ พร้อมทั้งปรับปรุงให้วิสาหกิจชุมชนนั้นมีประสิทธิภาพ มั่นคงและยั่งยืนต่อไป สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 โมเดลองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตพื้นที่บ้านดอนโรง ตำบลเขาพระบาท อำเภอเข็ญใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายได้ พบว่า ด้านการเงิน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการตลาด ส่วนด้านการผลิต มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ที่เป็นอย่างนี้เพราะวิสาหกิจชุมชนพื้นที่บ้านดอนโรงมีการวางแผนการใช้เงินของวิสาหกิจชุมชนอย่างรอบคอบและรัดกุม มีการถือหุ้น การกำหนดการจัดสรรผลกำไรอย่างเป็นสัดส่วน และมีระบบที่ชัดเจน และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบยั่งยืน พบข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาว่า ด้านการตลาด ควรมีการวางแผนการตลาดมารองรับผลผลิตเพื่อการดำเนินการต่อไปได้ และยกระดับสินค้าให้เป็นที่ต้องการยิ่งขึ้น ด้านการผลิต ควรมีการดำเนินการบนพื้นฐานทรัพยากรและผลผลิตอย่างยั่งยืน สร้างรายได้ และส่งเสริมการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานเทคโนโลยี เพื่อลดต้นทุนจากวัตถุดิบเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต ด้านการเงิน ควรมีการส่งเสริมให้มีการจัดสรรผลกำไรในการประกอบการเป็นกองทุนสวัสดิการของสมาชิกอย่างเป็นสัดส่วน มีการบริหารจัดการอย่างรอบคอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และด้านการบริหารจัดการ ควรมีการจัดโครงสร้างองค์กรตามหน้าที่ แบ่งเป็นฝ่ายต่าง ๆ มีการควบคุม กำกับโดยการออกกฎระเบียบให้กรรมการและสมาชิกถือปฏิบัติ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) สำนักงานเกษตรจังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร ควรเป็นสื่อกลางเพื่อจัดหากองทุนหรือแหล่งเงินทุนที่มีดอกเบี้ยต่ำให้กับสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนขนาดเล็กที่มีเงินทุนน้อย สามารถพัฒนาต่อยอดเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้ 2) สำนักงานเกษตรอำเภอเข็ญใหญ่จะต้องสนับสนุนให้ผู้ประกอบวิสาหกิจชุมชนได้พัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการตลาด การโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้า โดยผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ด้วยการฝึกอบรม การสร้างเว็บไซต์โดยใช้แอปพลิเคชันสำเร็จรูปที่มีให้ใช้ฟรี เป็นต้น 3) องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระบาท ควรกำหนดนโยบายที่เป็นรูปธรรมลงในแผนพัฒนาในการสนับสนุนส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พร้อมทั้งมีการจัดให้ติดตาม การทำงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ร่วมกันในการขับเคลื่อนอย่างจริงจัง ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ 1) วิสาหกิจชุมชนจัดหาสถานที่แสดงสินค้าอย่างถาวรสำหรับวิสาหกิจชุมชนประจำจังหวัด โดยให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนสามารถนำสินค้าของตนมาแสดงได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย 2) วิสาหกิจชุมชนต้องมีการเร่งจัดทำแผนงาน งบประมาณที่ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชน และรับมือกับจำนวนวิสาหกิจชุมชนที่เพิ่มจำนวนขึ้นในอนาคต ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการทำวิจัยเพื่อเจาะลึกในแต่ละประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนเฉพาะด้าน เพื่อยกระดับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน 2) การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น และปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่นั้น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2560). แนวทางการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพ. กรุงเทพมหานคร: สโตร์ครีเอทีฟเฮ้าส์.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2564). การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 13 มกราคม 2564 จาก <https://www.doae.go.th/index.php>
- กษมาพร พวงประยงค์ และนพพร จันทรนาชู. (2556). แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 5(1), 108-120.
- จักรพงษ์ นวลชื่น. (2561). แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นศึกษากรณี วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนม และจังหวัดสกลนคร. ใน รายงานการวิจัย หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 60 ลักษณะวิชาการเศรษฐกิจ. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- ชนพงษ์ อารณพิศาล. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในภาคกลางของประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยสยาม.
- ชยาพร วัฒนศิริ และคณะ. (2553). การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของผักเกษตรอินทรีย์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังข์รัตน์. (2556). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ปทุมทริกา สุคนธสิงห์. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ: กรณีศึกษากลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์จากผ้าในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2537). สถิติสำหรับงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียรใหญ่. (2564). ข้อมูลวิสาหกิจชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 13 มกราคม 2564 จาก <https://district.cdd.go.th/chianyai/category/event/>
- สุภาพร ลอยวัฒนกุล และคณะ. (2559). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน. วารสารราชนครินทร์, 13(29), 251-258.
- เสาวณี จุลิรัชฎีกร. (2564). โอกาสและศักยภาพการค้าชายแดนสำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคใต้. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2564 จาก <https://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2016/11860>
- อภิสิทธิ์ พรหมชัย และศุภลักษณ์ สุวรรณะชญ. (2554). ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านห้วยกาน. วารสารการบริหารท้องถิ่น, 14(2), 16-29.
- อริญญา อตุลย์เดช และพรรณนา ไวกุล. (2558). ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเพาะเห็ดบ้านช่องโครงเรือง ตำบลรังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา. นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- อุทัย ปริญญาสุทินันท์. (2560). วิสาหกิจชุมชน ภูมิทัศน์ในการแข่งขันทางธุรกิจ. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย, 37(2), 131-150.